

Inspirerende organisasjonspsykolog

- Kunst gjør lederne bedre

Nina Strand

journalist i Tidsskrift for Norsk psykologforening

Hild Bjelland Vik

Bildekunst, musikk og poesi kan gjøre ledere bedre, mener Stein M. Jåtten. I februar ble han hedret med Psykologforeningen Rogaland sin inspirasjonspris.

PSYKOLOG MED KUNST: Stein M. Jåtten i sitt kunst-galleri BLISS art & development. Ordet bliss betyr å komme i harmoni med sine potensialer, i følge Jåtten, som håper lokalene gir rom for nettopp det.

Ledere med selvinnsikt, med gode empatiske evner og med aksept for forskjellighet er nødvendig i dagens arbeidsliv, påpeker psykologen, som kanskje trekker på tidligere studier i sosiologi når han med raske strøk gir en karakteristik av det moderne norske arbeidslivet:

- Vi lever i individets tidsalder, og i et land der vi er verdensmestere i likhet. Som arbeidstakere er vi vant med og forventer respekt som enkeltpersoner. Ledere får lite gratis bare i kraft av sin rolle, de må i større grad bruke sin person for å få autoritet, og de må på en helt ny måte forholde seg til arbeidstakerne som enkeltpersoner. For all del må de fremstå som *ekte* i sin lederstil.

I sin utvikling av moderne ledere har Jåtten ingen tro på korte motivasjonsseminarer, men foretrekker å jobbe langsiktig - enten det dreier seg om enkeltledere eller om ledergrupper. Han fungerer ofte som rådgiver og samtalepartner for toppledere, og noen sliter med alvorlig utbrenthet, depresjon eller til og med selvmordstanker. Da trekker han på den kliniske psykologien og organisasjonspsykologien, men også på egne erfaringer som leder og gründer.

- Jeg kan språket i businessverdenen, sier han.

Men mest av alt er han kjent for å eksponere kunder og klienter for store doser kunst og kultur - ofte i tett samarbeid med kunstnerne selv. Nære og sterke møter med kunst gir bedre ledere, mener psykologen. Hvordan kan det henge sammen?

Kunstopplevelser

- Hvorfor blir folk følelsesmessig engasjert av kunst? Jeg synes Freud gir et godt svar: Fordi vi blir vitne til en iscenesettelse av en psykologisk realitet i oss selv, sier Jåtten. Jeg husker en nesten psykotisk pasient jeg jobbet med i intensiv psykoterapi i 1981. Hun malte 31 bilder i løpet av terapien. Jeg fikk det siste, og da så vi at fargene og lyset var kommet tilbake. Vi stilte alle 31 bildene opp da vi evaluerte og avsluttet. Knallsterkt. Da hjalp det at jeg i tillegg hadde lest kunsthistorie.

- «Kjenn deg selv» står det i gullskrift over Apollon-tempelet i Delfi, og dette slagordet er grunnleggende i min ledelsesfilosofi. Akkurat nå har jeg lest boka til Peter Normann Waage *Jeg, individets kulturhistorie*. Her tar han for seg menneskets forhold til sitt eget jeg, slik det uttrykkes gjennom filosofi, litteratur og billedkunst. Den boka vil jeg anbefale til alle psykologer.

Prisvinneren forteller gjerne om hvordan han trinn for trinn tar med seg næringslivsledere eller ledere i det offentlige inn i kunstopplevelser. Ofte skjer det i hans egne møtelokaler: et 73 kvadratmeter stort rom, med peis og hvite vegger fylt med kunst av topp kvalitet. Deltakerne har ofte lite erfaring med kunst, og fenges ikke nødvendigvis umiddelbart av det de ser.

- Jeg forteller dem om kunsten på veggene, og om samfunnet den er blitt til i. Så ber jeg dem vandre rundt i rommet og betrakte bildene. De får en skriveblokk, og så skal de beskrive bildet de likte best. Gå bort til bildet, bruke god tid. Etterpå skal de fortelle om hvorfor de valgte akkurat det bildet, og hva som skjedde med dem i møtet med nettopp dette kunstverket.

Når deltakerne forteller hverandre om sine valg og snakker sammen om bildene etterpå, erfarer de hvordan kunst først blir interessant i møtet med en betrakter. De deler opplevelser de ikke er vant til å ha eller snakke om, og overraskes over de andres valg og refleksjoner. Det blir fine samtaler av sånt. Og så må de ta i bruk et språk som bryter med det ofte saksrettede og teknologiske språket de holder seg til i jobbhverdagen.

- Disse personene er vant til å skrive og snakke på helt andre måter. Nå må de åpne seg for nye innfallsvinkler og refleksjoner. Når de lytter til hverandre, legger de merke til hvor forskjellig vi reagerer på samme stimuli, forteller Jåtten.

I **LANDSKAP II**: Kenneth Blom hadde i 2008 utstilling i Stavanger kunstforening i samarbeid med Stein M. Jättens galleri BLISS art & development.

Åpner for innsikt

Både musikk og poesi kan være utgangspunkt for lignende oppgaver for ledergrupper på kurs. Neste ledd kan være å møte kunstneren selv. Deltakerne får være med i kunstnerens verksted og lære om den tekniske produksjonen, og høre hvordan kunstneren jobber fra idé til ferdig produkt. Kunnskap skaper trygghet, mener prisvinneren, som også drar på tur med klientene:

- Jeg jobbet med en gruppe ledere med overskriften «I Machiavellis fotspor». Prosjektet endte med en reise sammen med Trond Berg Eriksen til Firenze bokstavelig talt i Machiavellis fotspor.

- *Kan du si noe om hvordan slike prosjekter endrer deltakerne?*

- De får jo ofte en ny interesse for kunst og litteratur, og en forståelse for betydningen av kunst på arbeidsplassen. Mange øver opp en større tålmodighet til å lytte til andre, en forståelse for ulikheter, og ydmykhet i møtet med andres oppfatninger og opplevelser.

- *Blir de bedre ledere?*

- Ja. Mange kommer fra en teknokratisk og faktabasert virkelighetsoppfatning, og kan ha en begrenset forståelse av hva ledelse går ut på. Plutselig ser de at sentrale sider ved ledelse dreier seg om menneskelige prosesser som trenger en dypere forståelse, men ikke minst om mot til å ta inn over seg mangfold og forskjellighet. De forstår at det å lede må gjøres sammen med og gjennom andre, og at god ledelse krever respekt for og ydmykhet for kulturforskjeller.

Konstruktiv forskjellighet

- Hva sier deltakerne selv?

- En jeg hadde jobbet lenge med, sa at han hadde fått mer innsikt i essensielle sider ved oss mennesker, og at det hadde påvirket ham som person. Det jeg driver med, er egentlig grunnleggende psykologi og dannelsesutvikling, forklarer Jåtten.

- En viktig side ved dette er å gi lederne erfaringer som gjør at de i større grad greier å forestille seg reaksjoner og tanker kolleger og ansatte gjør seg, og ta hensyn til dette før de tar avgjørelser. Jeg pleier å si at god ledelse er kunsten å være etterpåkløkt i forkant, smiler psykologen.

- Et godt samarbeid - enten det er i et parforhold eller på arbeidsplassen - forutsetter evnen til å leve konstruktivt med forskjellighet.

Stein M. Jåtten er en verdig prisvinner, fremhever Psykologforeningens Rogalandsavdeling: Han er kjent som en engasjert, erfaren, modig og utholdende samarbeidspartner, globalt orientert og businessminded, med bred horisont.

- Ja, Jåtten sin evne til å fremme psykologien som fag innenfor næringslivet, og til nettverksbygging, kreativitet og nytenking, har bidratt til at psykologrollen har fått det fotfestet innenfor næringslivet som det har i Rogaland i dag, sier lokalavdelingens leder, Ane Johnsen Lien.

- Det er veldig hyggelig å få denne oppmerksomheten, sier inspirasjonsprisvinneren.

Som spesialist i klinisk psykologi på 80-tallet ble han overrasket over hvor mange av pasientene som slet med psykiske vansker relatert til erfaringer i arbeidslivet. Ikke sjelden kunne problemene forklares med dårlig ledelse. Etter hvert modnet ideen om å jobbe med endring der roten til problemene på arbeidsplassen ofte lå: i toppledelsen.

- God ledelse gir bedre psykisk helse, det er blitt en grunnsetning for meg, sier Jåtten.

- Når jeg jobber med de som sitter i sentrum for makten, som prioriterer og tar valg, får arbeidet jeg gjør, størst effekt.

Forstå tidsånden

Men Stein Jåtten nøyer seg ikke med å drive lederutvikling. Han har stått i spissen for talløse seminarer og arrangementer i Stavanger-området, møter med bred appell, åpne for alle interesserte. Mye handler om kunst, litteratur og musikk. Han er kjent som en lidenskapelig kunstsamler, med sterkt engasjement for å la publikum oppleve samtidskunst. Som ledd i dette driver han sitt eget kunstgalleri, BLISS art & developement, som både er tradisjonelt galleri og møterom for Jåtten's psykologvirksomhet.

- For meg er det viktig å forstå tiden vi lever i, tidsånden, sier psykologen, og forteller om et langvarig og inspirerende samarbeid med personer han anser som viktige bidragsyttere til innsikt og forståelse: idéhistorikeren Trond Berg Eriksen, samfunnsviteren Janne Haaland Matlary, psykiateren Finn Skårderud og psykolog og forfatter Helge Torvund.

Dette er for meg personer som har evne til å se vår tid i perspektiv. Jeg inviterer et tjuetalls deltakere, blant dem gjerne psykologkolleger, til en times foredrag og en times samtale, som avsluttes med lunsj. Disse arrangementene er blitt en institusjon her i Stavanger. Nå planlegger jeg nye seminarer under overskriften «Hva skjer i Europa?», avslutter den initiativrike entusiasten. u

Stein M. Jåtten

- Cand.psychol. Universitetet i Bergen 1980.

- Spesialist i klinisk psykologi 1986
- 1980 - 1986 Diverse jobber som psykolog innenfor helse, skole og rådgiving
- 1986 - 1990 Diverse selvstendig virksomhet og prosjekter knyttet til organisasjon og ledelse
- 1990 - 1991 Amoco Oil Company (i Norge og USA)
- 1991 - 1996 Selvstendig virksomhet - lederutvikling i Stein-M. Jåtten as
- 1997 - 2001 Gründer i Human Link
- 2001-dd Selvstendig virksomhet -lederutvikling i Stein-M. Jåtten as, BLISS art & developement.

Inspirasjonsprisen

Etablert av Psykologforeningens Rogalandsavdeling for å fremme mennesker i Rogaland som gjør en ekstra innsats for å fremme psykologifaget. Kriterier:

- fremmer psykologi som fag
- kreativitet og nytenking innenfor fagfeltet
- etablering av/bidrag til nettverk som fremmer betydningen av psykologrollen
- inspirasjon for psykologkolleger